

5. Пашук Р.І. Українська мова за професійним спрямуванням / Р.І. Пашук, О.С. Таран. – Луганськ, 2005. – 126 с.
6. Кельман М.С. Загальна теорія держави та права: [підручник] / М.С. Кельман, О.Г. Мурашин, Н.М. Хома – Львів: Новий Світ 2000, 2003. – 584 с.
7. Манаев Ю.В. Составление процессуальных актов следствия: [справочное пособие] / Ю.В. Манаев, Л.М. Репкин. – К.: Наука, 1977. — 232 с.
8. Красницька А.В. Юридичні документи / А.В. Красницька. – К., 2006. – 528 с.

**Старший викладач кафедри
кримінального права, к.ю.н.**

Курсант 3-го курсу, ННІ № 3 НАВС

Павловська Анна Анатоліївна, Гуменюк Анастасія Романівна
ЩОДО ПИТАННЯ ПРИТЯГНЕННЯ ДО КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ
ЮРИДИЧНИХ ОСІБ

Сучасний стан розвитку України та її прагнення до інтеграції в єдиний європейський простір вимагає фундаментальних та комплексних змін у багатьох сферах життєдіяльності держави. Безумовно, однією з таких сфер є кримінально-правова політика. Однією з найбільш актуальних проблем, що обговорюються у період проведення кримінально-правових реформ у сучасних державах світу, зокрема в державах, які утворені на пострадянському просторі, є кримінальна відповідальність юридичних осіб.

Як свідчить практика, велика кількість злочинів здійснюється для або з використанням юридичних осіб. Через це й виникає потреба у запровадженні прямих каральних санкцій саме до юридичної особи як суб'єкта злочину.

Складність та неординарність цієї проблеми привернула увагу багатьох науковців, про що свідчить значна кількість публікацій. Зокрема, питанням визнання юридичної особи суб'єктом злочину були присвячені праці таких вчених, як: Р.В. Вереша, В.А. Власихіна, Б.В. Волженкін, С.Б. Гавриш, В.К. Грищук, У.С. Джекабаєв, С.Г. Келіна, І.Д. Козочкін, І.В. Красницький, В.М. Кудрявцев, В.В. Лунєєв, О.О. Михайлов, А.В. Наумов, А.С. Нікіфоров, С.І. Нікулін, І.В. Сітковський, В.Н. Смітєнко, В.С. Устінов, П.Л. Фріс та ін.

Так, відповідно до ст. 18 КК України суб'єктом злочину може бути тільки фізична особа. У зв'язку з цим виникає питання про можливість притягнення до кримінальної відповідальності саме юридичної особи.

Традиційно вважається, що юридичні особи не підлягають кримінальній відповідальності внаслідок складності або навіть неможливості визначення вини такої особи у скоєнні кримінального правопорушення, відсутності науково обґрунтованої системи кримінальних покарань юридичних осіб, тощо. Також відмічається, що кримінальна відповідальність юридичних осіб не відповідає конституційному принципу індивідуалізації юридичної відповідальності і покарання [1, с. 8].

Прихильники протилежної точки зору вважають, що об'єктивацію воля знаходить лише в цілеспрямованих діях (бездіяльності), тобто вчинок особи (як фізичної, так і юридичної) є єдиною формою, в якій воля може знайти свій об'єктивний вираз. Зазначається, що принцип індивідуалізації покарання ставить проблему лише технічного характеру, тобто проблему розподілу тягаря кримінальної відповідальності, оскільки така відповідальність юридичних осіб не виключає притягнення до неї й фізичних осіб.

При цьому, визнання юридичних осіб суб'єктами кримінальних правопорушень в найбільш вразливих сферах суспільних відносин створить умови для швидкої та невідвортної відповідальності за екологічні, деякі економічні, комп'ютерні та інші злочинні діяння, тоді як практика демонструє, оскільки відповідно до чинного законодавства більша частина таких діянь належить до адміністративних правопорушень і де-факто залишається без покарання [1, с. 9].

Слід зазначити, що 1 вересня 2014 р. набрав чинності Закон України від 23 березня 2013 р. «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України по виконанню Плану дій щодо

лібералізації Європейським Союзом візового режиму для України стосовно відповідальності юридичних осіб» було введено кримінальну відповідальність для юридичних осіб [2]. Цим же Законом Загальну частину КК України доповнено розділом XIV-1 «Заходи кримінально-правового характеру щодо юридичних осіб».

Законодавцем вжито поняття «заходи кримінально-правового характеру», а не «види покарань». Мабуть, це пов'язано з тим, що покарання застосовується саме до фізичних осіб і його метою є не тільки кара, а й виправлення та запобігання вчиненню нових злочинів. Зрозуміло, що таке формулювання не можна використовувати до юридичних осіб [3, с.114].

За Законом України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо виконання Плану дій щодо лібералізації Європейським Союзом візового режиму для України стосовно відповідальності юридичних осіб» визначено конкретний перелік злочинів, вчинення яких керівником, засновником, учасником або іншою уповноваженою особою юридичної особи від її імені і в її інтересах є підставою для застосування до юридичної особи заходів кримінально-правового характеру: ст. 209 КК, ст.ст. 368-369-2 КК України.

Підставами для застосування до юридичної особи заходів кримінально-правового характеру є вчинення її уповноваженою особою або за дорученням чи наказом, за змовою та у співучасті, або іншим шляхом перерахованих вище злочинів. Відповідальність за такі злочини може наставати, якщо вони вчиняються від імені та в інтересах юридичної особи чи просто від імені юридичної особи. До уповноважених осіб юридичної особи законодавець відносить службових осіб юридичної особи, а також інших осіб, які відповідно до закону, установчих документів юридичної особи чи договору мають право діяти від імені юридичної особи.

Злочини визнаються вчиненими в інтересах юридичної особи, якщо вони спрямовані на отримання нею неправомірної вигоди або створення умов для отримання такої вигоди, а так само на ухилення від передбаченої законом відповідальності.

При застосуванні до юридичної особи заходів кримінально-правового характеру судом враховуються ступінь тяжкості вчиненого її уповноваженою особою злочину, ступінь здійснення злочинного наміру, розмір завданої шкоди, характер та розмір неправомірної вигоди, яка отримана або могла бути отримана юридичною особою, вжиті юридичною особою заходи для запобігання злочину.

Крім того, слід зазначити, що до юридичної особи неможливо застосувати певні види покарань, такі як, наприклад, обмеження чи позбавлення волі. Тому, уявляється зрозумілим, що законодавець визначив наступні види заходів кримінально-правового характеру: штраф, конфіскація майна та ліквідація. До юридичних осіб штраф та ліквідація можуть застосовуватися лише як основні заходи кримінально-правового характеру, а конфіскація майна - лише як додатковий. Такий перелік є неповним, доцільно було б доповнити систему заходів кримінально-правового характеру такими видами як припинення діяльності юридичної особи або її структурного підрозділу на певний строк, позбавлення права займатися певною діяльністю на певний строк та судовий нагляд за діяльністю юридичної особи на певний строк. Позитивним моментом, у даному випадку, є те, що до юридичної особи можуть застосовуватися значно більші штрафи, порівняно з фізичними особами. Саме економічні важелі впливу є найбільш ефективними в якості покарання до юридичних осіб. [3, с.114].

Слід констатувати, що в законодавстві багатьох розвинутих країн на сьогоднішній день намічається тенденція введення інституту кримінальної відповідальності юридичних осіб, а іноді і його розширення, з метою отримання найбільш потужного важеля впливу на тих юридичних осіб, службовці яких під час виконання своїх професійних обов'язків здійснюють злочини з метою отримання якої-небудь вигоди для організації.

Ще одним невирішеним залишається питання про притягнення до кримінальної відповідальності юридичних осіб публічного права. Для прикладу, у Данії за загальним правилом кримінальній відповідальності підлягають не тільки комерційні підприємства, а й публічні юридичні особи, включаючи органи влади і місцевого самоврядування. З цього приводу ст. 26 КК Данії пояснює, що положення про кримінальну відповідальність юридичних осіб застосовуються

до будь-якої юридичної особи, в тому числі акціонерного, кооперативного товариства, асоціацій, фондів, майнових комплексів, муніципалітетів і органів державної влади [4, с.132].

В той же час, за кримінальним законодавством України кримінальній відповідальності не підлягають державні органи, органи місцевого самоврядування, організації, створені ними у встановленому порядку, що повністю утримуються за рахунок відповідно державного чи місцевого бюджетів, фондів загальнообов'язкового державного соціального страхування, Фонду гарантування вкладів фізичних осіб, а також міжнародних організацій [5]. Нам уявляється зрозумілим такий підхід, оскільки в даному випадку доцільніше притягати до відповідальності посадових осіб таких органів, і ні в якому разі не можна накладати покарання у виді штрафу на юридичних осіб, які утримуються за рахунок державних чи місцевих бюджетів, тим більше ліквідувати державні органи.

О.О. Кашкаров відзначає, що встановлення кримінальної відповідальності юридичних осіб, це складний та багатовекторний процес, який потребує в першу чергу переосмислення існуючих принципів кримінального права та кримінальної відповідальності, а саме – суб'єктивного ставлення у вину та індивідуалізації кримінального покарання, а також вироблення нових принципів, що будуть відповідати сучасним вимогам законодавства про кримінальну відповідальність [6, с. 239].

Таким чином, має місце необхідність внесення доповнень до КК України для того, щоб деталізувати положення стосовно завдань кримінального законодавства, дії закону в часі й просторі щодо юридичних осіб, питання про стадії вчинення злочину, питання співучасті та багато інших.

Список використаних джерел:

1. Михайлов О.О. Юридична особа як суб'єкт злочину: іноземний досвід та перспективи його застосування в Україні: автореф. дис. канд. юрид. наук: 12.00.08 / О.О. Михайлов; Акад. адвокатури України. – К., 2008. – 18 с.

2. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо виконання Плану дій щодо лібералізації Європейським Союзом візового режиму для України стосовно відповідальності юридичних осіб: Закон України від 23.05.2013 № 314-VII // Відомості Верховної Ради (ВВР). – 2014. – № 12. – С. 183.

3. Цимбалюк В. Зарубіжний досвід кримінальної відповідальності юридичних осіб та перспективи України / В. Цимбалюк // Історико-правовий часопис. – 2014. – С. 114 – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://esnuir.eenu.edu.ua/bitstream/123456789/5024/1/cymbaliuk.pdf>

4. Голованова Н. А., Лафитский В. И., Цирина М. А. Уголовная ответственность юридических лиц в международном и национальном праве (сравнительно-правовое исследование) / Отв. ред. В. И. Лафитский. – М.: Статут, 2013. – 312 с. 2.

5. Кримінальний кодекс України від 5 квітня 2001 р. // Відомості Верховної Ради. – 2001. – №25-26. – Ст. 131

6. Кашкаров О.О. Передумови реформування Кримінального кодексу України та створення законодавства про кримінальні проступки / О.О. Кашкаров // Форум права. – 2009. – № 1. – С. 236-241.

Здобувач НАВС

Паламарчук Вікторія Андріївна

ПРАВОВЕ СТАНОВЛЕННЯ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ КОРДОНІВ

Відокремлення території однієї держави від території іншої відбувається за допомогою державних кордонів. Встановлення державних кордонів обумовлює саме існування держави, адже вони є межами, в яких здійснюється державна влада, і межовими знаками території на якій проживає народ.

Встановлення чіткого кордону – головне завдання кожної країни світу, яка прагне збереження своєї територіальної цілісності. Саме це визначає суверенне право держави на організацію власної політичної та соціально-економічної системи. Як головна складова національної безпеки, державний кордон виконує важливі функції охорони території, контролю